

Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Σκοπός του κεφαλαίου

1

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

2

Έννοιες – κλειδιά

3

4

5

10.1 Έννοια και χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

6

10.2 Μια διαχρονική ανάλυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

7

10.3 Επιχειρηματικότητα, Πολιτικές και Ανταγωνιστικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

8

9

10.4 Επιχειρηματικότητα και Παραγωγική διαδικασία στην Ελλάδα

•

10

10.5 Σημασία και κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

10.6 Δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Συγκριτικοί πίνακες

Σύνοψη

Βιβλιογραφία

Παράρτημα

Γλωσσάρι

Συγγραφέας κεφαλαίου

Γεώργιος Κορρές, Αν. Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας

● Σκοπός του κεφαλαίου

Βασικός στόχος του κεφαλαίου αυτού είναι η εισαγωγή στα βασικά θέματα που αφορούν την πορεία και εξέλιξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια σύντομη εικόνα για την έννοια, τα βασικά στοιχεία, την διαχρονική ανάλυση και τις κυριότερες δραστηριότητες της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Περαιτέρω θα εξετάσουμε, τους βασικούς άξονες, τα κοινωνικό-οικονομικά αποτελέσματα και τις επιπτώσεις από την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, όπως στην ανταγωνιστικότητα, στην παραγωγική διαδικασία, και στην αποτελεσματικότητα.

● Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Μετά το τέλος του κεφαλαίου αυτού θα έχετε τη δυνατότητα να:

- Κατανοήσετε τα βασικά σημεία, χαρακτηριστικά και τα αποτελέσματα για την ανάπτυξη και εξέλιξη της Ελληνικής επιχειρηματικότητας
- Γνωρίσετε το πλαίσιο δράσης της επιχειρηματικότητας
- Γνωρίσετε το βασικό πλαίσιο και τις κοινωνικό-οικονομικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα
- Γνωρίσετε τα βασικά θέματα αποτελεσματικότητας της επιχείρησης
- Κατανοήσετε την σημασία και τις επιπτώσεις της επιχειρηματικότητας στην παραγωγική διαδικασία και στις μορφές των επιχειρήσεων
- Κατανοήσετε τις δυνατότητες και τις προοπτικές ανάπτυξης της Ελληνικής επιχειρηματικότητας

● Έννοιες-κλειδιά

- Ανταγωνιστικότητα
- Κοινωνικές επιπτώσεις επιχειρηματικότητας
- Αποτελεσματικότητα
- Οικονομικές επιπτώσεις επιχειρηματικότητας
- Διαχρονική ανάλυση επιχειρηματικότητας
- Οικονομική Ανάπτυξη
- Δια-συγκριτική ανάλυση επιχειρηματικότητας
- Ανάπτυξη

10.
1

• Έννοια και χαρακτηριστικά της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί σημαντική συνιστώσα του οικονομικού συστήματος και της οικονομικής ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, η επιχειρηματικότητα:

- Συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην γενικότερη οικονομική ανάπτυξη, μέσω, αφενός της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων, και αφετέρου, μέσω της δημιουργίας και ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων.
- Αποτελεί βασικό παράγοντα για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, τόσο των επιχειρήσεων, όσο και της οικονομίας. Οι υψηλότερες επιδόσεις που οφείλονται στην καινοτομία, στην εισαγωγή νέων μεθόδων και διαδικασιών, και την προώθηση στην αγορά συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Οι βασικοί παράγοντες που υποκινούν τις επιχειρήσεις να αναλάβουν επιχειρηματικά σχέδια είναι:

- το κίνητρο για την ανάληψη μιας κερδοφόρας επένδυσης όπου η αποδοτική κατανομή των πόρων δίνει την δυνατότητα στην επιχείρηση να μειώσει το κόστος της, να ενισχύσει την σχετική θέση της στον κλάδο και την αγορά της και να αυξήσει τα κέρδη της και
- το κίνητρο για στρατηγικό πλεονέκτημα που συνίσταται στην απόκτηση στρατηγικού πλεονεκτήματος, μέσω της εισαγωγής και εκμετάλλευσης βελτιωμένων προϊόντων και διαδικασιών που μπορεί να αυξήσει το μερίδιο της επιχείρησης στην αγορά.

Πρώτος ο Schumpeter ανέλυσε και συσχέτισε το ρόλο της του επιχειρηματία, της καινοτομικότητας και της ανάπτυξης της αγοράς και μιας χώρας, προβάλλοντας δυο τύπους επιχειρηματιών:

- τους «εξαιρετικούς επιχειρηματίες» (exceptional entrepreneurs), που είναι διαθέσιμοι να αντιμετωπίσουν όλες τις δυσκολίες και κινδύνους της καινοτομίας,
- και μια δεύτερη ομάδα, τους «μιμητές», που είναι οι μάνατζερς (διευθυντές) που ακολουθούν την πρώτη ομάδα.

Σύμφωνα με τον Schumpeter (1939), ο επιχειρηματίας είναι ο φορέας νέων παραγωγικών μεθόδων, ο οποίος μεταβάλει ριζικά την παραγωγική διαδικασία, προσφέροντας νέα προϊόντα και υπηρεσίες που διαμορφώνουν νέα καταναλωτικά πρότυπα. Η δυναμική αυτή διαδικασία είναι εκείνη που δημιουργεί δυνατότητες για μονοπωλιακά κέρδη.

Στη σύγχρονη οικονομική ανάλυση, ως φορέας της επιχειρηματικότητας, ο επιχειρηματίας θεωρείται ότι έχει ιδιαίτερες ικανότητες διαχείρισης του κινδύνου και της αβεβαιότητας, ικανότητες που του επιτρέπουν να δραστηριοποιείται ως ο κύριος ανάδοχος των επενδυτικών δραστηριοτήτων, ενώ, παράλληλα, η ικανότητα του να διαβλέπει παραγωγικές ευκαιρίες και δυνατότητες που του προσδίδει κεντρικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία, έτσι ώστε να αναφέρεται ως ο «τέταρτος συντελεστής της παραγωγής».

Ως επιχειρηματικές επενδύσεις (Venture capital investment) ορίζονται ως το ιδιωτικό κεφάλαιο το οποίο συγκεντρώνεται για επενδύσεις από τις επιχειρήσεις. Το κεφάλαιο διαιρείται σε δύο στάδια επενδύσεων:

- Το πρώιμο στάδιο (seed + start-up) και
- τα στάδια της επέκτασης και αντικατάστασης (expansion and replacement capital).

Συνεπώς, οι επιχειρηματικές επενδύσεις των επιχειρήσεων μπορούν να κατανεμηθούν σε δύο κατηγορίες:

- Επένδυση σε νέες εταιρείες (venture capitals) σε πρώιμο στάδιο (start up).
- Επένδυση σε νέες εταιρείες (venture capitals) σε στάδια ανάπτυξης και επέκτασης (expansion)

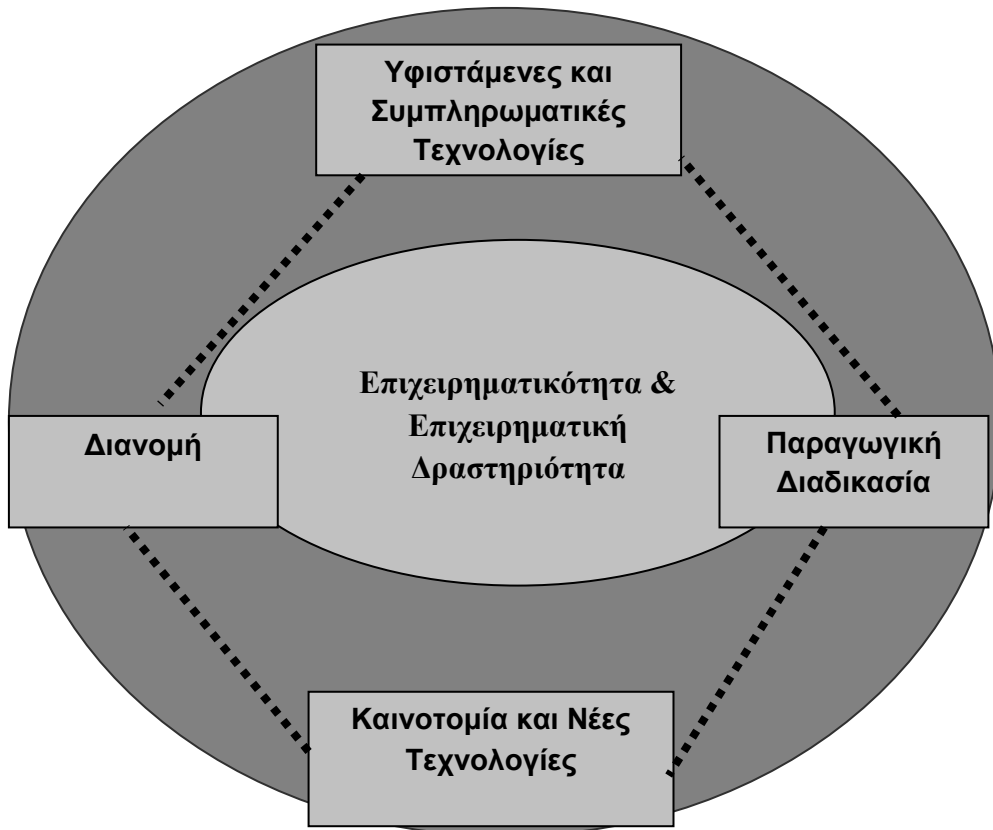
Οι επενδύσεις αναφορικά με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών έχουν ως στόχο τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας και την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων και αποτελούν ένα από τους βασικούς παράγοντες ανάπτυξης των επιχειρήσεων.

Από τη στιγμή που ένας επιχειρηματίας καινοτομεί, η προσπάθεια και των ανταγωνιστών να αποκτήσουν παρόμοια πλεονεκτήματα κόστους και αποδοτικότητας ενθαρρύνει και άλλους να καινοτομήσουν και αυτή η μίμηση αποτελεί τη διαδικασία διάδοσης. Στην περίπτωση των καινοτομιών διαδικασιών η επιχείρηση αποκτά ένα πλεονέκτημα από πλευράς κόστους σε σχέση με τους ανταγωνιστές της που της επιτρέπει να διευρύνει το μερίδιό της στην αγορά και να αναζητήσει νέα οικονομικά οφέλη αυξάνοντας το περιθώριο κέρδους της είτε συνδυάζοντας χαμηλότερες τιμές και μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους σε σχέση με τους ανταγωνιστές. Στην περίπτωση της καινοτομίας προϊόντων, η επιχείρηση έρχεται σε μονοπωλιακή θέση κατοχυρώνοντας το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (νόμιμο μονοπώλιο) που επιτρέπει στην επιχείρηση να ορίσει υψηλότερες τιμές σε μία ανταγωνιστική αγορά και να αποκομίσει επιπλέον κέρδη.

Η επιτυχία σε σχέδια ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, ενώ μπορεί να συμβάλει σημαντικά, όμως δεν οδηγεί αυτόματα στην οικονομική επιχειρηματική επιτυχία. Τα νέες προϊόντα και οι διαδικασίες δεν παράγουν οποιαδήποτε οφέλη, εκτός αν εμπορευματοποιούνται. Ωστόσο, η «κερδοφόρα εμπορευματοποίηση» απαιτεί ότι η επιχείρηση διαθέτει ένα μίγμα όλων των κατάλληλων χαρακτηριστικών, υπηρεσιών και τεχνολογιών που μπορούν να μετασχηματίσουν την παραγόμενη γνώση σε προϊόντα

που παράγονται και πωλούνται με ανταγωνιστικούς όρους, όπως παρουσιάζεται στην ακόλουθη διαγραμματική παρουσίαση:

► **Διάγραμμα 10.1:** Επιχειρηματικές Δραστηριότητες

Προς την κατεύθυνση αυτή, οι παράγοντες που επηρεάζουν και προσδιορίζουν την επιχειρηματικότητα μπορεί να καταταγούν σε τρεις γενικές κατηγορίες:

- (α). Σε παράγοντες που συνδέονται με την οικονομική πολιτική και που είναι σε θέση να προκαλέσουν σημαντικές αλλαγές, σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, επηρεάζοντας θετικά την ανταγωνιστικότητα, και
- (β). Σε παράγοντες που συνδέονται με αντιλήψεις, συμπεριφορές και τελικά με διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, για τους οποίους οι μεταβολές είναι πιο βραδείες και κλιμακώνονται σε σχετικά μεγαλύτερη περίοδο χρόνου
- (γ). Παράγοντες που συνδέονται με διοικητικές αναδιορθώσεις, όπως για παράδειγμα η άρση πολυνομίας και αντιφάσεων θεσμικού πλαισίου, προώθηση δικτύωσης και ανα-προσανατολισμού της Δημόσιας Διοίκησης

σε οριζόντια λειτουργία με στόχο το αποτέλεσμα σε αντίθεση με τη λογική άσκησης «κάθετων» αρμοδιοτήτων μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά και σχετικά άμεσα την ανταγωνιστικότητα και να επιτρέψουν την επίτευξη προόδου. Επίσης παράγοντες που συνδέονται με φαινόμενα, όπως η ποιότητα της εκπαίδευσης, οι υποδομές, η δημοσιονομική εξυγίανση και η λειτουργία του κράτους, την επηρεάζουν μεν και αυτές θετικά, αλλά πιο μακροπρόθεσμα.

● ● Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 10.1

Μια επιχείρηση καινοτομεί όταν:

- (α). Προσφέρει ένα νέο ή βελτιωμένο προϊόν.
- (β). Εφαρμόζει ένα νέο ή βελτιωμένο τρόπο να παράγει ή να προσφέρει το προϊόν.
- (γ). Οργανώνεται με αποδοτικότερο τρόπο.
- (δ). Κανένα από τα ανωτέρω
- (ε). Όλα τα ανωτέρω

* Την απάντηση θα βρείτε στο παράρτημα στο τέλος του κεφαλαίου

● ● Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 10.2

Ο επιχειρηματίας που σχεδιάζει να κάνει μια καινοτομία θα πρέπει να συγκεντρώσει πληροφορίες για :

- (α). Τα παρόμοια προϊόντα που υπάρχουν
- (β). Τις επιθυμίες των καταναλωτών.
- (γ). Την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών
- (δ). Κανένα από τα ανωτέρω
- (ε). Όλα τα ανωτέρω

* Την απάντηση θα βρείτε στο παράρτημα στο τέλος του κεφαλαίου

● ● Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 10.3

Ο επιχειρηματίας μπορεί να επιλέξει: :

- (α). Το άνοιγμα μιας εντελώς νέας επιχείρησης.
- (β). Την εξαγορά μιας υπάρχουσας επιχείρησης.
- (γ). Τη συνέχιση μιας υπάρχουσας οικογενειακής επιχείρησης.
- (δ). Κανένα από τα ανωτέρω
- (ε). Όλα τα ανωτέρω

* Την απάντηση θα βρείτε στο παράρτημα στο τέλος του κεφαλαίου

10.
2

• Μια διαχρονική ανάλυση της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί βασική διάσταση της αναπτυξιακής διαδικασίας στη σύγχρονη ελληνική οικονομία.

Το κύριο χαρακτηριστικό του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι η κυριαρχία της μικρής και μεσαίας κλίμακας επιχειρήσεων στην Ελληνική οικονομία, με συνέπεια, το κύριο χαρακτηριστικό της δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων να είναι η χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα και η χαμηλή συμμετοχή σε «προωθούμενες» δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης. Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα φαίνεται να παίρνει τη μορφή μιας ατομικής ή οικογενειακής προσπάθειας (Ιωαννίδης, 2004) σε κλάδους με χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, χαμηλή κερδοφορία και αυξημένη διείσδυση εισαγωγών.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, στην Ελλάδα, κατά το 2009, το 7,9% του πληθυσμού ηλικίας 18–64 ετών βρισκόταν στα αρχικά στάδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης. Σε αυτή την ομάδα επιχειρηματικών συμπεριλαμβάνονται:

- Τα άτομα εκείνα που είχαν ξεκινήσει κάποιες προκαταρτικές ενέργειες στην κατεύθυνση έναρξης κάποιας επιχείρησης δηλαδή οι επίδοξοι επιχειρηματίες και
- Όσοι είχαν πράγματι ξεκινήσει μια επιχείρηση και είχαν πληρώσει μισθούς για τουλάχιστον τρεις μήνες, αλλά λιγότερο από 42 μήνες (νέοι επιχειρηματίες).

Αναφορικά με την ανάλυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, παρατηρείται χαμηλή επιχειρηματικότητα στον Α'γενή τομέα, ενώ υψηλότερη σχετικά επιχειρηματικότητα παρατηρείται στον τομέα των υπηρεσιών. Οι νέες επιχειρήσεις παραμένουν εντάσεως εργασίας και όχι κεφαλαίου, κυρίως σε παραδοσιακούς κλάδους, χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Έντονη

προβληματικότητα της εγχώριας επιχειρηματικής δραστηριότητας παρουσιάζεται ειδικότερα στον Β' γενή τομέα, και κυρίως στην βιομηχανία.

Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει την διαχρονική εξέλιξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα:

- **Πίνακας 10.1 : Διαχρονική εξέλιξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα**

Βασικά Σημεία Πολιτικής και Σχεδιασμού:

(α). Μεταπολεμική περίοδος 1950-1960: Κατά τις χρονικές περιόδους 1950 και 1960 η ροή των Ξ.Α.Ε. (Ξένων Άμεσων Επενδύσεων- Foreign Direct Investment) και της επιχειρηματικής δραστηριότητας κατευθυνόταν κυρίως στις Μικρό Μεσαίες Επιχειρήσεις (Μ.Μ.Ε.) και στις μικρές βιομηχανίες. Πιο συγκεκριμένα, από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 είχε ήδη ξεκινήσει η διαδικασία της εκβιομηχάνισης μέσα από τις τεχνολογικές μεταφορές και την υποκατάσταση εισαγωγών κυρίως στους τομείς της «ελαφράς βιομηχανίας». Ωστόσο, η γενικότερη στασιμότητα της οικονομίας οδήγησε στην παρακμή της συνολικής οικονομίας, σε συνδυασμό με τον σχετικά χαμηλό ρυθμό της τεχνολογικής μεταβολής. Η Ελλάδα αποτελούσε τον καταναλωτή της διεθνούς παραγόμενης έρευνας και ανάπτυξης, αλλά χωρίς η ίδια να μπορεί να παράγει από μόνη της κάποια από τις τεχνολογικές της απαιτήσεις με αποτέλεσμα η χώρα να υποφέρει μονίμως από μια δυσμενή «τεχνολογική ανισορροπία». Οι εγχώριες καινοτομικές δραστηριότητες Ε&ΤΑ ουσιαστικά δεν υπήρχαν κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου μετά το 1950, και αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην συμμετοχική δράση του ιδιωτικού τομέα. Σε όλη την μεταπολεμική περίοδο, η δαπάνη για την Ε&ΤΑ υπολογίζεται λιγότερο του 0,2% του Α.Ε.Π., συγκρινόμενο με 1% έως 2,5% για τις πιο αναπτυγμένες χώρες, ενώ πάνω από το 85 % της δαπάνης για έρευνα και ανάπτυξη προερχόταν από τον δημόσιο τομέα, σε αντίθεση με άλλες χώρες όπου οι βιομηχανικές επιχειρήσεις ήταν υπεύθυνες και συμμετείχαν πάνω από το 50 % των καινοτομικών δραστηριοτήτων. Η υιοθέτηση του νόμου 2687/53 αποτελεί την πρώτη συνειδητή προσπάθεια της Ελλάδας για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων, καθώς ενίσχυσε ιδιαίτερα τις εισροές κεφαλαίων από τον κίνδυνο ανεπιθύμητων μελλοντικών κρατικών παρεμβάσεων. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 επεβλήθησαν δύο αναγκαστικοί νόμοι, ο νόμος 89/1967 και ο νόμος 378/1968 για την εγκατάσταση στην Ελλάδα αλλοδαπών εμποροβιομηχανικών εταιρειών.

(β). Η Χρονική Περίοδος-Δεκαετία 1970: Στις αρχές και στα μέσα της δεκαετίας του 1970 τέθηκαν σε εφαρμογή οι νόμοι 27/1975 και 814/1978, οι οποίοι περιελάμβαναν κίνητρα για τις παράκτιες (offshore) δραστηριότητες ξένων επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα. Την χρονική περίοδο μεταξύ 1960-1974 παρατηρήθηκε μια αύξηση των οικονομικών και τεχνολογικών ροών από το εξωτερικό, ενώ κατά την περίοδο που ακολούθησε, δηλαδή το χρονικό διάστημα 1974-1981, παρατηρήθηκε μια μείωση των ξένων επενδύσεων που ακολουθήθηκε από μια χειροτέρευση στη βιομηχανική παραγωγή και στις καινοτομικές δραστηριότητες.

(γ). Η χρονική περίοδος-Δεκαετία 1980: Η ροή των ξένων επενδύσεων και της επιχειρηματικής δραστηριότητας επανήλθε και αυξήθηκε σταδιακά μαζί με τις καινοτομικές και τεχνολογικές δραστηριότητες. Το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων κατευθύνεται στις «βαριές βιομηχανίες» και στους νέους τεχνολογικούς και ευαίσθητους τομείς έρευνας, όπως για παράδειγμα στις πρώτες ύλες, στα χημικά, πλαστικά και στα υφάσματα. Είναι αξιοσημείωτο ότι με το τέλος της δεκαετίας του 1970 υπήρξε ένας «νέος προσανατολισμός» στη κατανομή των ροών των ξένων επενδύσεων που κατευθύνθηκαν προς νέους καταναλωτικούς τομείς, όπως για παράδειγμα στους τομείς τροφίμων και ποτών, που ήταν λιγότερο «ευαίσθητοι» σε θέματα E&TA. Στη δεκαετία του 1980 δημιουργήθηκε μια πιο σαφής τεχνολογική πολιτική, ιδιαίτερα μέσα από τις επιχορηγήσεις, τις φορολογικές ελαφρύνσεις και την υποστήριξη της κυβέρνησης, σε μια προσπάθεια να αναβαθμίσουν και να αναπτύξουν τον τεχνολογικό μηχανισμό και τις υποδομές της χώρας. Η παγκοσμιοποίηση της Ελληνικής οικονομίας μετά την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση στη δεκαετία του 1980, θεωρήθηκε σαν ένας από τους κύριους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη χώρα για να βελτιώσει την τεχνολογική της υποδομή. Όπως και στις προηγούμενες χρονικές περιόδους, κατά τη διάρκεια των πρώτων οικονομικών σταδίων οι περισσότερες από τις νέες και σύγχρονες τεχνολογίες ήταν εισαγόμενες και υιοθετήθηκαν κυρίως από τους γεωργικούς και παραδοσιακούς τομείς, όπως για παράδειγμα τα λιπάσματα και χημικά φάρμακα που επηρέασαν θετικά τα επίπεδα παραγωγής και την παραγωγικότητα της χώρας.

(δ). Η χρονική περίοδος-Δεκαετία 1990: Την δεκαετία του 1990 βασικός στόχος των κυβερνητικών προσπαθειών και ενεργειών ήταν η εναρμόνιση των οικονομικών μεγεθών με εκείνα της Ε.Ε.. Στο πλαίσιο αυτό υιοθετήθηκαν πολλές πολιτικές απελευθέρωσης του τραπεζικού και πιστωτικού συστήματος με σημαντικές προσπάθειες στην μείωση τον πληθωρισμού και του δημόσιου χρέους της χώρας. Οι πολιτικές αυτές συνέβαλλαν στην αύξηση των εσόδων των εισροών των ετήσιων ξένων επενδύσεων, με ε βασικούς επενδυτές που προερχόντουσαν κυρίως από χώρες της Ε.Ε. και ιδιαίτερα την Γερμανία, Γαλλία, Αγγλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία και Βέλγιο. Η παγκοσμιοποίηση της Ελληνικής οικονομίας είχε ως αποτέλεσμα το «άνοιγμα» της οικονομίας και την απελευθέρωση των εμποδίων του εμπορίου και παράλληλα την ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Περαιτέρω, στο πλαίσιο αυτό οι σύγχρονες απαιτήσεις, οι νέες τεχνολογίες και η παγκοσμιοποίηση των αγορών διαμόρφωσαν νέες ανάγκες για μεγαλύτερες υποδομές. Πιο συγκεκριμένα, οι σύγχρονες τεχνολογίες δημιουργούν ολοένα νέες ανάγκες για νέες υποδομές που όμως αποτελούν ταυτόχρονα μεγαλύτερα εμπόδια για τις πιο αδύναμες χώρες. Ο σχεδιασμός της τεχνολογικής στρατηγικής και της πολιτικής στους τομείς Ε&ΤΑ που ακολουθούν οι τεχνολογικά αναπτυσσόμενες χώρες σκοπό έχει βασικό σκοπό να ενισχύσει την τεχνολογική τους υποδομή και να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά τους στις παγκόσμιες αγορές. Αναφορικά με τις λιγότερο ευνοημένες περιοχές της Ε.Ε. η φτωχή τεχνολογική υποδομή είναι ένα από τα κύρια εμπόδια ώστε να μπορέσουν να επιταχύνουν τους ρυθμούς ανάπτυξης και να μπορέσουν να συγκλίνουν στα επίπεδα ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας με τις τεχνολογικά αναπτυσσόμενες χώρες. Γενικά η απελευθέρωση των εμποδίων του εμπορίου και ο διεθνής ανταγωνισμός στην ανάπτυξη των νέων και προηγμένων τεχνολογιών επηρέασαν αρνητικά την ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας, η οποία μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 επικεντρωνόταν κυρίως στην μεταφορά της τεχνολογίας από το εξωτερικό χωρίς να εκμεταλλεύεται ιδιαίτερα την εγχώρια τεχνολογική υποδομή και τις τοπικά παραγόμενες τεχνολογίες. Η Ελλάδα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη και ιδιαίτερα με τις λοιπές περιφερειακές οικονομίες της Ε.Ε., υστερεί σημαντικά στην προσέλκυση ξένου κεφαλαίου, με εξαίρεση κάποιων συγκεκριμένων χρονικών περιόδων. Χαρακτηριστικά, την περίοδο 1995-2000, στην Ελλάδα οι άμεσες ξένες επενδύσεις παρουσίασαν άνοδο, αλλά είναι αρκετά χαμηλότερη συγκριτικά με την αλματώδη επέκταση που καταγράφηκε διεθνώς. Γενικά, η θετική επίδραση της Ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης στην εισροή των άμεσων ξένων επενδύσεων σε αρκετά κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι περιορισμένη, όπως ακριβώς ήταν και στην περίπτωση της Ελλάδας.

(ε). Η χρονική περίοδος-Δεκαετία 2000: Για να μπορέσει να γεφυρώσει το «χάσμα» μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών της, η Ε.Ε. προσπάθησε να ενισχύσει την τεχνολογική της πολιτική συγκριτικά με τις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία, έτσι ώστε να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της στον διεθνή χώρο. Στο πλαίσιο αυτό, η Ε.Ε. αποφάσισε να αυξήσει τις δαπάνες και τις δραστηριότητες της Ε.Ε. σε θέματα Ε&ΤΑ καθώς επίσης την ανάπτυξη της συνεργασίας-δίκτυωσης, και την προσέλκυση νέων επενδύσεων σε θέματα νέων τεχνολογιών. Όμως παρά τα μέτρα αυτά, η Ε.Ε. εξακολουθεί να υστερεί

αναφορικά με την Ιαπωνία και τις Η.Π.Α. Στην Ε.Ε. οι πολιτικές απελευθέρωσης των επιμέρους αγορών, οι ιδιωτικοποιήσεις και η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην προσέλκυση των ξένων άμεσων επενδύσεων, αρχής γενομένης από τη δεκαετία του 2000 και ενθάρρυναν τις ενδοπεριφερειακές ροές των άμεσων ξένων επενδύσεων. Έτσι, οι εισροές των άμεσων ξένων επενδύσεων της Ε.Ε. αυξήθηκαν με ταχύτερους ρυθμούς την δεκαετία του 2000, συγκριτικά με τους ρυθμούς αύξησης των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι περιφερειακές οικονομίες της Ε.Ε., όπως για παράδειγμα, η Ισπανία, η Πορτογαλία και ιδιαίτερα η Ιρλανδία, αποτέλεσαν πόλους έλξης αξιόλογου μεριδίου των παγκόσμιων άμεσων ξένων επενδύσεων στην τελευταία δεκαετία. Το μέγεθος της αγοράς - σε συνδυασμό με τη χαμηλού κόστους βιομηχανική βάση, τις κρατικές επιδοτήσεις και την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού, κυρίως στην περίπτωση της Ιρλανδίας - αποτέλεσε βασικό παράγοντα προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων. Επίσης, η διαμόρφωση της «κρίσιμης μάζας» επιχειρήσεων σε επιμέρους κλάδους της Ιρλανδίας συνέβαλε σημαντικά στην περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων. Τέλος, στην Ισπανία και την Πορτογαλία η ενίσχυση των εισροών επενδύσεων επηρεάστηκε από την ένταξη αυτών των χωρών στην Ε.Ε. και τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης για την ενίσχυση των υποδομών.

Ωστόσο, η ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στη Ελλάδα, τόσο από τους Έλληνες, όσο και τους ξένους επιχειρηματίες δυσχεραίνεται από το δαιδαλώδες κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο, τις ανεπαρκείς υποδομές, και το υψηλό κόστος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Στο κλίμα αυτό συντελούν επίσης, η ασθενής επιχειρηματική κουλτούρα, οι αναχρονιστικές διοικητικές αντιλήψεις και πρακτικές, η μείωση συμμετοχής του Β'γενή τομέα στο ΑΕΠ, η μείωση των παραγωγικών επενδύσεων, το υψηλό εργατικό κόστος, καθώς και η απουσία δικτύων και κοινωνικών και οικονομικών διασυνδέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας συνιστά η παροχή οργανωμένης επιχειρηματικής υποδομής. Άλλο σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας συνιστά η ύπαρξη και σωστή λειτουργία ενός συνόλου δομών (άυλης) υποστήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

10.
3

• **Επιχειρηματικότητα, Πολιτικές και Ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα**

Παρά τον κρίσιμο ρόλο των επιχειρήσεων στην χρηματοδότηση και ανάληψη καινοτομικών δραστηριοτήτων, το ελληνικό σύστημα επιχειρηματικότητας χαρακτηρίζεται από περιορισμένη καινοτομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Η χαμηλή συμμετοχή των επιχειρήσεων στην καινοτομική δραστηριότητα μπορεί να οφείλεται στις γενικές δομικές αδυναμίες της ελληνικής παραγωγικής βάσης, δηλαδή μεγάλος αριθμός μικρών – μεσαίων επιχειρήσεων, κυριαρχία παραδοσιακών κλάδων

παραγωγής με χαμηλή συνεισφορά σε όρους προστιθέμενης αξίας, χαμηλό επίπεδο παραγωγής εγχώριας τεχνολογίας, μεταφορά τεχνολογίας από το εξωτερικό, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, αποφυγή ρίσκου, επιχειρηματική κουλτούρα.

Προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό των (τεχνολογικών) καινοτομιών που εισάγονται με επιτυχία στην αγορά από τις επιχειρήσεις της βιομηχανίας θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις σχετικές με τον περιορισμό των παραγόντων που παρεμποδίζουν τις δραστηριότητες καινοτομίας τους. Αυτό συνεπάγεται:

- (α). Τη διαμόρφωση του κατάλληλου νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου
- (β). Την εντατικοποίηση της χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και
- (γ). Την ανάληψη δράσεων για την επιμόρφωση των απασχολούμενων σε θέματα που αφορούν την καινοτομία, την τεχνολογία και την αγορά.

Στο πλαίσιο αυτό, προκλήσεις για την Ελλάδα αποτελούν:

- Ο περιορισμός της γραφειοκρατίας στο δημόσιο τομέα.
- Η δημιουργία νέων υποδομών με στόχο την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας.
- Η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για να αναλάβουν επενδυτικές και καινοτομικές δραστηριότητες με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας.
- Η αύξηση των επενδύσεων στην παραγωγή καινοτομικών προϊόντων.

Η επέκταση της εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας είναι η μόνη διέξοδος για την παραγωγική αναβάθμιση της χώρας προς αγαθά και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, με ποιότητα, περιβαλλοντική ευαισθησία, ενσωμάτωση γνώσης και καινοτομίας. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας, η αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας, η αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και η γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Συνολικά έχουν οριστεί δύο κύριες κατηγορίες ενδεικτικών δράσεων, εκ των οποίων η πρώτη είναι αυτή που υποστηρίζει επενδύσεις που αποβλέπουν στην ενίσχυση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων στην εγχώρια αγορά και τις διεθνείς αγορές, την προστασία του περιβάλλοντος και την επιχειρηματική αξιοποίησή του, την εφαρμογή ολοκληρωμένων και καινοτόμων παρεμβάσεων για τον εκσυγχρονισμό – αναδιάρθρωση του τουριστικού τομέα, την κινητοποίηση επενδύσεων στον τομέα του πολιτισμού και την επιχειρηματική «αριστεία». Στην δεύτερη κύρια κατηγορία προβλέπονται ενισχύσεις που υποστηρίζουν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας (ίδρυση νέων επιχειρήσεων από ομάδες περιορισμένης επιχειρηματικότητας, ειδικές ομάδες πληθυσμού, ευρύτερες κοινωνικές ομάδες).

Ειδικά για τις επιχειρήσεις των υπηρεσιών, θα πρέπει να επιδιωχθεί και να ενθαρρυνθεί η σύναψη περισσότερων συνεργασιών για δραστηριότητες καινοτομίας, όπως και η στο μέγιστο δυνατό βαθμό αξιοποίηση από αυτές των πηγών πληροφοριών για δραστηριότητες καινοτομίας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαραίτητη δράση αποτελεί η ενημέρωση των υπεύθυνων των επιχειρήσεων για τα οφέλη που αποφέρει στην καινοτομική δραστηριότητα τους η αξιοποίηση της συνεργασίας και των πληροφοριών που προέρχεται από εξω - εταιρικούς φορείς, ακόμα κι αν αυτοί ανήκουν στον ίδιο όμιλο.

Η αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις των υπηρεσιών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να ανταπεξέλθουν σε μεγαλύτερο βαθμό στις δαπάνες που συνεπάγεται η ανάληψη δραστηριοτήτων καινοτομίας. Ένα τέτοιο μέτρο θα συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής καινοτόμων προϊόντων και των εσόδων από πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων.

Η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων και των δύο κλάδων να αναπτύξουν δραστηριότητες E&TA στο εσωτερικό τους, αναμένεται να έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του αποθέματος γνώσεων των επιχειρήσεων που ακολούθως μπορεί να οδηγήσει στην εισαγωγή περισσότερων καινοτομιών στην αγορά.

Για την εξυπηρέτηση των επιδιώξεών του και την επίτευξη του Γενικού του Στόχου, η αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται επιχειρησιακά στους ακόλουθους Ειδικούς Στόχους:

- Υποστήριξη και αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην ενίσχυση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων στην εγχώρια και τις διεθνείς αγορές. Έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση, την τυποποίηση και την πιστοποίηση των ελληνικών προϊόντων και επιχειρήσεων.
- Επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας προς συσσωματώσεις, περιοχές και τύπους επιχειρήσεων, που εμφανίζουν τις θετικότερες προοπτικές ή έχουν τις ισχυρότερες ανάγκες – Αναπροσανατολισμός της μεταποιητικής δραστηριότητας και των «παραδοσιακών» της κλάδων προς κλάδους και προϊόντα ψηλότερης προστιθέμενης αξίας.
- Διασύνδεση της χώρας με τα διεθνή ολοκληρωμένα συστήματα παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών και εγκατάσταση δεσμών συνεργασίας ελληνικών και διεθνών επιχειρήσεων, με έμφαση σε περιοχές συγκριτικού πλεονεκτήματος.
- Αναβάθμιση / μετεξέλιξη της επιχειρηματικότητας ανάγκης σε επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων – Αναβάθμιση της επιχειρηματικής βάσης σε τομείς που υστερούν ως προς την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας ή λειτουργούν υπό ανεπίκαιρες μορφές.
- Ενίσχυση του ρόλου του εμπορίου και των συνοδευτικών υπηρεσιών στο παραγωγικό σύστημα, με έμφαση στην ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων για την ενίσχυση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων στην εγχώρια και τις διεθνείς αγορές.

- Επέκταση των δικτυώσεων βιομηχανίας – εμπορίου – υπηρεσιών.
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τομέα του Τουρισμού, με την προώθηση κατά προτεραιότητα σχεδίων που αποσκοπούν στην ποιοτική αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε όλη την ελληνική επικράτεια και την ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού.
- «Επιχειρηματική» αξιοποίηση του περιβάλλοντος ως εργαλείου προσέλκυσης εγχώριων και ξένων επενδύσεων.
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού

Οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις αποτελούν έναν από τους παράγοντες ενίσχυσης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα αποτελεί και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος αναφορικά με την ανάληψη καινοτομικών δραστηριοτήτων, καθώς οι επιχειρήσεις αποτελούν τον κύριο φορέα ανάληψης επενδυτικών δραστηριοτήτων σε έρευνα και ανάπτυξης. Η ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου μέσω των νομοθετικών ρυθμίσεων που είναι ευνοϊκές προς την καινοτομία, σε συνδυασμό με ελαστικότερα εμπόδια στο ελεύθερο εμπόριο και τις ξένες άμεσες επενδύσεις ενισχύουν τον ανταγωνισμό και ευνοούν την ροή της τεχνολογίας και της γνώσης μεταξύ χωρών και περιφερειών.

Η ενίσχυση καινοτομικών δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με την επιχειρηματικότητα και την έρευνα και ανάπτυξη, συμβάλλει στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας. Η μεταρρύθμιση των χρηματοοικονομικών αγορών μπορεί επίσης να ενισχύσει την καινοτομία και την ανάπτυξη, συμπεριλαμβάνοντας την χρηματοπιστωτική ενίσχυση των επιχειρήσεων. Παρόλα αυτά οι καλές πρακτικές στην επιχειρηματική ανάληψη καινοτομικών δραστηριοτήτων δεν διαχέονται μεταξύ των επιχειρήσεων και των παραγωγικών κλάδων και παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους.

Ορισμένα από τα κυριότερα μεγέθη που προσδιορίζουν και συμβάλουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στη δημιουργία του σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στην εισαγωγή τεχνολογικών και καινοτομικών δραστηριοτήτων αφορούν:

- Βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος και η βελτίωση της πιστωτικής θέσης της Ελλάδας από διεθνείς οργανισμούς, όπως οι R&I και Moody.
- Η βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών της χώρας
- Αύξηση των επενδύσεων
- Κρατική πολιτική και τα διάφορα κίνητρα, όπως για παράδειγμα η φορολογική σταθερότητα
- Η αύξηση των καινοτομικών και τεχνολογικών δραστηριοτήτων της χώρας καθώς επίσης και

Η αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται επιχειρησιακά στους ακόλουθους στόχους:

- Αναβάθμιση και απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, του κανονιστικού πλαισίου και των θεσμών που υποστηρίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα – Χωροταξική διευθέτηση της οικονομικής δραστηριότητας.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων χρηματοοικονομικής υποστήριξης, για την ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου.
- Συγκρότηση ενός ενιαίου, δικτυακού και ορθολογικού συστήματος δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, με στόχο την παροχή έγκυρων και αποτελεσματικών υπηρεσιών προς τον επιχειρηματία / επενδυτή στην λογική του “one stop shop”.
- Ενίσχυση των υποδομών που στηρίζουν την ποιοτική επιχειρηματικότητα, δημιουργούν οικονομίες κλίμακας και σκοπού, ενισχύουν τη συνεργασία με δημόσιους ή άλλους φορείς παραγωγής γνώσης και διαμεσολαβούν για την μεταφορά και διάχυση της καινοτομίας.
- Αναβάθμιση των μηχανισμών για την εποπτεία της αγοράς, την ενίσχυση του ανταγωνισμού, την αναβάθμιση της ποιότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών και την ενίσχυση και την προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή.
- Προβολή του τουριστικού προϊόντος της χώρας, συμπεριλαμβανομένων και των ειδικών μορφών τουρισμού, καθώς και των επώνυμων και ποιοτικών ελληνικών προϊόντων.
- Ενίσχυση των υποδομών αξιοποίησης του πολιτιστικού αποθέματος και της φυσικής κληρονομιάς της χώρας ως μέσου βελτίωσης της ελκυστικότητας της Χώρας ως τουριστικού προορισμού.
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, με στοχευμένες δράσεις που συνεργούν με τις άλλες δράσεις.

Οι παρεμβάσεις αφορούν σε δράσεις ενισχύσεων με βασική κατεύθυνση την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος. Βασικά κριτήρια των επιμέρους παρεμβάσεων αποτελούν η παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας, η δημιουργία βιώσιμων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και η προώθηση της εξωστρέφειας.

Παρά τις προσπάθειες, δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας με «ιστορική» καταγωγή εμφανίζονται να εξακολουθούν να εμποδίζουν τη δράση των θετικών παραγόντων, με αποτέλεσμα η θετική τρέχουσα πορεία να μην μπορεί να εγγυηθεί, αυτόνομα, σταθερή μακροπρόθεσμη διατήρηση υψηλής ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα επιδιώκεται η βελτίωση της επιχειρηματικότητας και η ενδυνάμωση του ανταγωνισμού μέσω της εξασφάλισης των κατάλληλων συνθηκών απελευθέρωσης αγορών, τεχνικών υποδομών, δομών στήριξης και εργαλείων ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση των δικαιωμάτων του καταναλωτή ο οποίος συνιστά τον βασικό κριτή της ποιοτικής διάστασης του παραγωγικού συστήματος, ενδυναμώνει τον υγιή ανταγωνισμό και στηρίζει τον επενδυτικό δυναμισμό των επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, οι ενέργειες

στοχεύουν στην βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στην ενδυνάμωση του ανταγωνισμού και στην προστασία του καταναλωτή.

10.
4

• **Επιχειρηματικότητα και παραγωγική διαδικασία στην Ελλάδα:**
Μικρομεσαίες, Μεγάλες και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις

Η αύξηση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα παρουσιάζει μια αυξητική τάση προς την επιχειρηματικότητα, με υψηλό ποσοστό αυτο-απασχολούμενων ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Η Ελλάδα υστερεί σε επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους και καινοτομική δραστηριότητα, μέσω των οποίων θα μπορούσε να ενισχυθεί η ανάπτυξη δικτύων προσφοράς και ζήτησης τεχνολογίας και σημαντικά προβλήματα παρουσιάζονται στην μετάβαση από τα μικρές και μεσαίες οικογενειακές επιχειρήσεις σε «αποδοτική διαχείριση» («professionally managed»). Στην Ελλάδα, υπάρχουν περίπου 770.000 Μικρο – μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούν 2 άτομα η κάθε μια, κατά μέσο όρο. Πάνω από 40% του εργατικού δυναμικού της χώρας αυτο – απασχολείται σε πολύ μικρές προσωπικές ή οικογενειακές επιχειρήσεις. Συνολικά, οι Μικρο – Μεσαίες Επιχειρήσεις με προσωπικό μέχρι 50 άτομα, αποτελούν το 99% του συνόλου των επιχειρήσεων μεταποίησης στην Ελλάδα, απασχολούν το 63,6% του συνολικού εργατικού δυναμικού στον κλάδο της μεταποίησης, και παράγουν το 27,7% του ακαθάριστου προϊόντος του κλάδου. Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων έχουν τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά: αυτό-απασχόληση, παραδοσιακή οργανωτική δομή, μικρό αριθμό του προσωπικού και σχετικά μικρό κεφάλαιο έναρξης επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων συνεπάγεται:

- Χαμηλή παραγωγική βάση και δυνατότητα ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Νότιο – Ανατολική Ευρώπη
- Περιορισμένη χρήση των οικονομιών κλίμακας
- Περιορισμένη δυνατότητα για επενδύσεις σε E&TA και νέες τεχνολογίες
- Περιορισμένη δυνατότητα αξιοποίησης των εσωτερικών και διεθνών οικονομιών εξελίξεων και ευκαιριών
- Περιορισμένη προώθηση προϊόντων
- Έλλειψη πληροφόρησης
- Δυσκολίες πρόσβασης στο χρηματο-πιστωτικό σύστημα
- Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού

Ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα αυτή είναι σε μεγάλο βαθμό επιχειρηματικότητα "ανάγκης" και ότι οι Δείκτες Επιχειρηματικότητας Υψηλών Δυνατοτήτων και Εταιρικής Επιχειρηματικότητας (που αντικατοπτρίζουν το βαθμό καινοτομικότητας

των επιχειρήσεων), είναι χαμηλοί. Το γεγονός ότι 97% των επιχειρήσεων έχουν μέγεθος μικρότερο των 10 απασχολούμενων δεν συνιστά πρόβλημα, εφόσον ακριβώς στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (ΠΜΕ) αναμένεται πάντα να προκύψουν τα οφέλη δημιουργικότητας, συνιστά όμως αντικείμενο προβληματισμού το γιατί μόνο 2.000 περίπου ελληνικές επιχειρήσεις έχουν κατορθώσει να ξεπεράσουν και να διατηρηθούν στο μέγεθος άνω των 50 απασχολούμενων.

Το πρόβλημα επιχειρηματικότητας εντοπίζεται ακριβώς στην αδυναμία επέκτασης - μεγέθυνσης των ΜΜΕ: σχεδόν το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας μας (96%) απασχολούν 0-4 άτομα, το 2 % των επιχειρήσεων απασχολεί 5-9 άτομα, ενώ το υπόλοιπο 2% απασχολεί περισσότερα από 10 άτομα. Έχει υπολογισθεί ότι το μέσο μέγεθος απασχόλησης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι δύο εργαζόμενοι, το μικρότερο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Σημειωτέον ότι το μέσο μέγεθος απασχόλησης των επιχειρήσεων στην ΕΕ είναι έξι άτομα.

Στα προβλήματα της Ελλάδας στον τομέα της επιχειρηματικότητας δεν περιλαμβάνεται μόνο η δυσκολία ίδρυσης επιχειρήσεων αλλά και η σχετική αδυναμία που παρατηρείται στον τομέα της μετάβασης από τη μικρή «οικογενειακή επιχείρηση» στην επιχείρηση με «επαγγελματικό management». Το ζητούμενο είναι η δημιουργία δυναμικών, ευέλικτων και καινοτόμων ΜΜΕ, αλλά ο ρυθμός δημιουργίας τέτοιων επιχειρήσεων είναι ακόμα χαμηλός, παρά τις πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί με παροχή κινήτρων μέσω αναπτυξιακών νόμων και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Από την άλλη πλευρά, οι Ξ.Α.Ε. (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις - Foreign Direct Investment)/ και οι Πολυεθνικές Επιχειρήσεις (Multinational Enterprises) είναι τα βασικά εργαλεία πολιτικής για τη διεθνή τεχνολογική μεταφορά και ανάπτυξη καινοτομικών δραστηριοτήτων σε πολλές χώρες. Η μεταφορά τεχνολογίας μέσα από τις Ξ.Α.Ε. (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις) και τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις οδηγούν σημαντικά στην ανάπτυξη της έρευνας και των καινοτομικών δραστηριοτήτων. Η εκμετάλλευση της δημιουργίας δικτύων, λόγω γεωγραφικής γειννίας και ο σχηματισμός συνεργατικών οργανώσεων διευκολύνει την ανάληψη καινοτομικών δραστηριοτήτων, μπορεί να συμβάλει θετικά στην διαδικασία ανάπτυξης και στη παραγωγή καλύτερων επιπέδων των καινοτομικών επενδύσεων, παρακάμπτοντας τους περιορισμούς που θέτουν τα γεωγραφικά σύνορα στην ροή των καινοτομικών δραστηριοτήτων, όπου μέσω της συνεργασίας οι επιχειρήσεις θα μπορέσουν να συντηρήσουν μια ανταγωνιστικότερη δομή αγοράς.

Οι Ξ.Α.Ε. (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις) αποτελούν ένα από τους βασικούς πόλους για την ερμηνεία και την ανάλυση της οικονομικής αναπτυξιακής διαδικασίας και μπορούν να προσδιορισθούν με βάση τους ακόλουθους ορισμούς και χαρακτηριστικά:

 Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (Ξ.Α.Ε) αποτελούν μια κατηγορία διεθνών επενδύσεων που αντανάκλα μια διαρκή σχέση και ένα διαρκές συμφέρον και έλεγχο από μια επιχειρησιακή μονάδα

εγκατεστημένη σε μια οικονομία (δηλαδή, ο ξένος άμεσος επενδυτής) σε μια άλλη μονάδα εγκατεστημένη σε μια διαφορετική χώρα.

- 📌 Ο ορισμός των Ξ.Α.Ε μπορεί να περιλαμβάνει είτε την δημιουργία μιας εντελώς νέας επιχείρησης, είτε την αλλαγή στην ιδιοκτησία υφιστάμενων επιχειρήσεων (μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων).
- 📌 Οι Ξ.Α.Ε μπορούν να αναλαμβάνονται από ιδιώτες επενδυτές είτε από επιχειρήσεις και σύμφωνα με τον McDonald (1995), οι πολυεθνικές επιχειρήσεις προκύπτουν ως αποτέλεσμα των ακόλουθων παραγόντων:
 - Κατοχή πλεονεκτημάτων ιδιοκτησίας, όπως δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τεχνογνωσίας, τα οποία μπορούν να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης σε ξένες αγορές
 - Χωροθετικοί παράμετροι, όπως υπάρχοντες δασμοί και στοιχεία κόστους μεταφοράς
 - Εσωτερικοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας

Οι Ξ.Α.Ε μπορούν να διαδραματίσουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αύξηση του τεχνολογικού επιπέδου μιας χώρας, δημιουργώντας απασχόληση και ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Το κεφάλαιο που μεταφέρεται από την αρχική εταιρεία προστίθεται στο εγχώριο απόθεμα κεφαλαίου της χώρας υποδοχής και συνεισφέρει στην αύξηση της παραγωγικής βάσης και της παραγωγικότητας της χώρας, μέσω μιας περισσότερο αποδοτικής και αποτελεσματικής χρήσης των υπαρχόντων πόρων. Οι Ξ.Α.Ε προωθούν την διάδοση των νέων τεχνολογιών, της τεχνογνωσίας και των διοικητικών γνώσεων μέσα από απευθείας διασυνδέσεις στις εγχώριες επιχειρήσεις. Τέλος, οι Ξ.Α.Ε. μπορούν, επίσης, να συνεισφέρουν στην βελτίωση των εσωτερικών ανισοροπιών, εξαιτίας της μεγαλύτερης ροπής τους προς εξαγωγές συγκριτικά με τις εγχώριες επιχειρήσεις.

Οι εθνικές οικονομίες κάνουν ευρεία χρήση των επενδυτικών κινήτρων ώστε να επηρεάσουν τις αποφάσεις εγκατάστασης των ξένων επενδυτών και ο ανταγωνισμός σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο αυξάνεται συνεχώς. Για τους λόγους αυτούς οι χώρες ολοένα και περισσότερο προσπαθούν να προσελκύσουν ξένα επενδυτικά κεφάλαια με στόχο την υποβοήθηση της οικονομικής τους ανάπτυξης και η στάση των οικονομιών έναντι των Ξ.Α.Ε έχει μεταβληθεί σημαντικά κατά την πάροδο των τελευταίων δεκαετιών, καθώς οι περισσότερες χώρες έχουν απελευθερώσει τις αντίστοιχες πολιτικές τους προκειμένου να προσελκύσουν επενδυτικά κεφάλαια από πολυεθνικούς οργανισμούς. Προκειμένου οι Ξ.Α.Ε να επηρεάσουν θετικά και να αυξήσουν την απασχόληση, τις εξαγωγές, τα φορολογικά έσοδα και την διάδοση της γνώσης στην οικονομία, πολλές κυβερνήσεις έχουν εισάγει διάφορους τύπους επενδυτικών κινήτρων, προκειμένου να μπορέσουν να ενθαρρύνουν τις ξένες επιχειρήσεις να επενδύσουν στη χώρα τους και την οικονομία τους. Για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια, σε πολλές χώρες οι έλεγχοι κεφαλαιακών ροών και οι περιορισμοί του ξένου συναλλάγματος

έχουν μειωθεί ή καταργηθεί, ενώ σε παγκόσμια κλίμακα το μη φορολογικό κόστος της μεταφοράς κεφαλαίων έχει μειωθεί. Ως αποτέλεσμα των αλλαγών αυτών, σε συνδυασμό με την συνεχώς αυξανόμενη αντίληψη περί της σημασίας των Ξ.Α.Ε στην οικονομική ανάπτυξη των εθνών, πολλές εθνικές κυβερνήσεις έχουν προχωρήσει σε «επιθετικές» πολιτικές παροχής επενδυτικών κινήτρων προκειμένου να προσελκύσουν το είδος αυτό των επενδύσεων.

Η πολυεθνική επιχείρηση για να εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα στην διεθνή αγορά επιδιώκει τη συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας καθώς επίσης και τη μεταφορά της από τη μητρική στις θυγατρικές εταιρίες. Ειδικότερα τόσο οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις όσο και οι πολυεθνικές επιχειρήσεις αποτελούν βασικά εργαλεία πολιτικής, τόσο για την οικονομική ανάπτυξη, όσο και για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των καινοτομικών δραστηριοτήτων.

10.
5

• **Σημασία και κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα**

Η απελευθέρωση των αγορών και οι τεχνολογικές αλλαγές ιδιαίτερα στην πληροφορική, στις επικοινωνίες και στο διαδίκτυο επιδρούν, πιο άμεσα από ποτέ, σε κάθε επιχειρηματική μονάδα.

Είναι γνωστή η δημιουργικότητα και η έφεση του Έλληνα στο επιχειρείν. Συνεχίζει όμως να κυριαρχεί η λεγόμενη επιχειρηματικότητα ανάγκης για βιοπορισμό ενώ αυτό που έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον, όχι μόνο για τον επιχειρηματία αλλά και για την απασχόληση και την τοπική ανάπτυξη είναι η καινοτόμος επιχειρηματικότητα ως επένδυση στην ευκαιρία και ως συνδυασμός της δημιουργικότητας με τη νέα γνώση και την καινοτομία.

Η καινοτομία αποτελεί σήμερα μια από τις πιο κρίσιμες συνιστώσες της επιχειρηματικότητας και οδηγεί σε ανταγωνιστικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες όχι μόνο από νέες, αλλά και από υφιστάμενες επιχειρήσεις που αποφασίζουν να εκσυγχρονιστούν και να αξιοποιήσουν τη νέα τεχνολογία αλλά και κάθε είδους διαθέσιμη γνώση και εμπειρία (διοικητική, οργανωτική, εμπορική, κωδικοποιημένη ή άρρητη) σε νέους παραγωγικούς συνδυασμούς.

Η καινοτόμος επιχειρηματικότητα και η διάδοση μιας κουλτούρας καινοτομίας στην ελληνική οικονομία είναι τα κλειδιά για τη μετατροπή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μιας περιοχής σε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Η καινοτόμος επιχειρηματικότητα δεν προϋποθέτει μεγάλες επενδύσεις και μεγάλες επιχειρήσεις. Το αντίθετο. Έχει αποδειχθεί ότι η μικρή επιχείρηση εξυπηρετεί καλύτερα την αξιοποίηση της νέας γνώσης και την καινοτομία λόγω της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας της. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να φέρουν νέες δυνάμεις στο προσκήνιο της επιχειρηματικής δράσης, νέους ανθρώπους, νέες

πρωτοβουλίες. Να πλησιάσουν τον καταναλωτή στις μικρές αγορές. Να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τις τοπικές πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες.

Είναι γνωστό ότι οι ευρωπαϊκές πολιτικές ανάπτυξης, συνοχής, ανταγωνιστικότητας, ανασυγκρότησης της υπαίθρου και απασχόλησης, αλλάζουν ενώ οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων μειώνονται. Οι απαιτήσεις για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη αυξάνονται.

Η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας και οι Στρατηγικές Κατευθύνσεις της περιόδου 2007-13 ενσωματώνουν την ανταγωνιστικότητα στις πολιτικές για τη συνοχή και τη σύγκλιση προδιαγράφοντας μεγαλύτερες ενισχύσεις για την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού. Η προηγουμένως περιγραφείσα κατάσταση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, η οποία κάθε άλλο παρά ενθαρρυντική είναι, ιδιαίτερα για ορισμένους τομείς, έχει απασχολήσει το Ελληνικό κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση αρκετά, με αποτέλεσμα τη θέσπιση του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013», το οποίο επιδιώκει τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης, με στόχο την αύξηση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, με έμφαση στην περιφερειακή επιχειρηματικότητα, η οποία αποτελεί και τον κορμό της Ελληνικής οικονομίας.

Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η εισαγωγή των νέων τεχνολογικών και καινοτομικών δραστηριοτήτων αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην:

- Ανάπτυξη των εξαγωγών
- Αύξηση της απασχόλησης και στη μείωση του ποσοστού ανεργίας, όπου συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην ανάπτυξη με την αποτελεσματικότητα των υφισταμένων επιχειρήσεων και τη δημιουργία και ανάπτυξη των νέων επιχειρήσεων
- Βελτίωση της παραγωγικότητας και στην ενίσχυση της παραγωγικής ικανότητας της χώρας
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας, που αποτελεί βασικό παράγοντα για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, όπου οι υψηλότερες επιδόσεις που οφείλονται στην καινοτομία, στην εισαγωγή νέων μεθόδων και διαδικασιών, νέων προϊόντων βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας συνολικά.
- Βελτίωση των ρυθμών ανάπτυξης και ευημερίας

Στόχος της Ε.Ε. είναι να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα υιοθετώντας τις πολιτικές εκείνες και επηρεάζοντας τους προσδιοριστικούς παράγοντες που θα συμβάλλουν στη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος που θα επιτρέπει στους «εν δυνάμει» επιχειρηματίες να ξεκινήσουν, να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις, να δημιουργήσουν με την επιχειρηματικότητά τους νέες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης.

Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχουν μέσα προώθησης της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και καινοτομίας στον ιδιωτικό τομέα, τόσο μέσω άμεσων όσο και έμμεσων κινήτρων, όπως οι φορολογικές απαλλαγές, οι επιχειρηματικές συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, η ενίσχυση δικτύων καινοτομίας, καθώς και η προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν από την παραγωγή νέας γνώσης. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η άμεση ενίσχυση της επιχειρηματικής έρευνας και ανάπτυξης παραμένει υψηλή, μέσω άμεσων επιδοτήσεων και χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων σε έρευνα και ανάπτυξη, παρόλο που οι έμμεσες ενισχύσεις, όπως οι φορολογικές απαλλαγές, παρουσιάζουν αυξητική τάση, ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Αυστρία, η Φιλανδία, η Ολλανδία, η Νορβηγία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αλλά, ακόμα και οι υπόλοιπες χώρες έχουν αρχίσει να κατευθύνονται προς την ενίσχυση της ιδιωτικής έρευνας και ανάπτυξης μέσω παροχής έμμεσων επενδυτικών κινήτρων, κυρίως ενισχύοντας την δημιουργία δικτύων διεργασίας και διάχυσης της τεχνολογίας και την απαλοιφή επιχειρηματικών εμποδίων, ιδιαίτερα όσον αφορά στην δημιουργία επιχειρηματικών συνεργασιών. Ο αποτελεσματικός σχεδιασμός των πολιτικών είναι σημαντικός, όχι μόνο για

την ενίσχυση της καινοτομίας, αλλά και για την αποτελεσματική συμβολή τους στην ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη.

Με δεδομένες τις σημαντικές οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις και στο πλαίσιο ενός ανοικτού οικονομικού περιβάλλοντος, η Ελληνική οικονομία χρειάζεται να ενισχύσει τις παραγωγικές της ικανότητες και να στηρίξει την ανταγωνιστικότητά της σε τρία βασικά σημεία:

- την καινοτομία και την τεχνολογική αναβάθμιση
- την επιχειρηματικότητα, και
- την απασχόληση

Η κατάλληλη πολιτική μπορεί να συμβάλει στην αύξηση των επιπέδων επιχειρηματικότητας ως ακολούθως:

- Στη δημιουργία περισσότερων επιχειρηματιών και στο άνοιγμα της επιχειρηματικότητας σε όλα τα μέλη της κοινωνίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στις γυναίκες και σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, ενώ θα πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια δημιουργίας υπηρεσιών στήριξης νέων επιχειρήσεων.
- Μείωση των εμποδίων στην έναρξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως για παράδειγμα οι διοικητικοί φραγμοί, χρηματοδότηση, κόστος έναρξης επιχείρησης, επιμερισμός κινδύνου.
- Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη, αλλά πολλές ΜΜΕ αντιμετωπίζουν δυσκολίες επειδή η αγορά επιχειρηματικών κεφαλαίων δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένη και οι τράπεζες τείνουν να αποφεύγουν τη δανειοδότηση υψηλού κινδύνου.
- Η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα πρέπει να συμβάλλει στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, μέσω της ανάπτυξης της κατάλληλης νοοτροπίας και της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τις επαγγελματικές ευκαιρίες που προσφέρει η ιδιότητα του επιχειρηματία και των δεξιοτήτων.
- Η μείωση της γραφειοκρατίας που εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πρόβλημα στη διοίκηση της επιχείρησης.
- Η λήψη κατάλληλων μέτρων και φορολογικών κινήτρων μπορεί να συμβάλλει στην επιβίωση, προώθηση, και ανάπτυξη των επιχειρήσεων.
- Στήριξη των επιχειρήσεων για την αξιοποίηση των γνώσεων και των νέων ευκαιριών, όπου οι επιχειρηματίες πρέπει να έχουν εξωστρεφή προσανατολισμό, να αξιοποιήσουν καλύτερα την εσωτερική αγορά, και να αντιμετωπίζουν καλύτερα την πρόκληση της παγκοσμιοποίησης.

Συμπερασματικά, επιβεβαιώνεται η ανάγκη για ποιοτικότερη επιχειρηματικότητα και νέα εγχειρήματα που επικεντρώνονται στη γνώση και είναι ιδιαίτερα καινοτομικά (knowledge entrepreneurship) που αποτελούν προϋποθέσεις τόσο οικονομικής ανάπτυξης όσο και κοινωνικής ευημερίας.

Αυτό όμως που απαιτείται περισσότερο, είναι δυναμικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που:

- θα αξιοποιήσουν περισσότερο τα τοπικά προϊόντα, τις παραδοσιακές τεχνικές, τα ποιοτικά προϊόντα της πρωτογενούς παραγωγής (επώνυμα, τυποποιημένα και πιστοποιημένα ποιοτικά γεωργικά και

κτηνοτροφικά προϊόντα, ανάπτυξη αγροδιατροφικού τομέα), περιοχές και στοιχεία πολιτιστικού και οικολογικού ενδιαφέροντος, θεματικές μορφές τουρισμού και αγροτουρισμού με την διαμόρφωση και προβολή μιας νέας ολοκληρωμένης τουριστικής ταυτότητας σε κάθε περιοχή και για όλη τη διάρκεια του χρόνου,

- θα αναπτύξουν νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες όπως είναι η παροχή υπηρεσιών προς επιχειρήσεις (έρευνες, εκδόσεις, επικοινωνία, δίκτυα διανομών, συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη, κατάρτιση, ηλεκτρονικό επιχειρείν), νέες υπηρεσίες που συνδέονται με την κοινωνία της πληροφορίας (συστήματα πληροφόρησης, τηλειατρικής, τηλεεκπαίδευσης, γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών, διαδίκτυο, πολυμέσα), η επιχειρηματικότητα στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας (διαχείριση περιβάλλοντος, ανακύκλωση αποβλήτων, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), η κοινωνική οικονομία.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι οι αποκεντρωμένες δομές στήριξης της επιχειρηματικότητας στις οποίες περιλαμβάνονται: Οργανωμένοι χώροι αρχικής και μόνιμης εγκατάστασης (θερμοκοιτίδες, τεχνολογικά πάρκα). Δίκτυα ενιαίας εξυπηρέτησης, Ερευνητικά Κέντρα, Εργαστήρια δοκιμών / ελέγχων.

Σήμερα, είναι αναγκαία η αναβάθμιση και βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχουν οι δομές αυτές στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις κατά το πρότυπο ανάλογων δομών στήριξης σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η θεσμοθέτηση σε επίπεδο διοικητικής περιφέρειας Περιφερειακών Κέντρων Επιχειρηματικότητας, ως ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού παροχής πιστοποιημένων υπηρεσιών «μιας στάσης» για τη ενιαία εξυπηρέτηση του επιχειρηματία με αρμοδιότητες ενημέρωσης, συμβουλευτικής υποστήριξης, αδειοδότησης, διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, διευκόλυνσης της πρόσβασης σε νέα χρηματοπιστωτικά εργαλεία.

Η πρόσβαση των επιχειρήσεων και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις πηγές χρηματοδότησης παραμένει δύσκολη. Οι νέες ιδιαίτερα επιχειρήσεις συναντούν σημαντικούς φραγμούς στην αναζήτηση τραπεζικών δανείων, επιχειρηματικών κεφαλαίων, εγγυήσεων, εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης κλπ. Κύρια πηγή χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων παραμένει το τραπεζικό σύστημα που όμως παρά τις βελτιώσεις δεν έχει αναπτύξει επαρκώς τον αναπτυξιακό του ρόλο.

Το κράτος θα πρέπει να εξειδικεύσει και να συνεχίσει να στηρίζει με πολιτικές κινήτρων την ανάπτυξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στην περιφέρεια, φορολογικών απαλλαγών για νέες επενδύσεις και για επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου, επιδότησης νέων που επιλέγουν τον επιχειρηματικό στίβο για επαγγελματική καριέρα, επιμερισμού κινδύνων μέσω Ταμείων Επιχειρηματικών Συμμετοχών σε Επιχειρήσεις Νέας Τεχνολογίας, εγγυοδοσίας μέσω ειδικών Ταμείων.

Θα πρέπει να συνεχιστεί η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας με γενναία ενίσχυση νέων ανθρώπων και νέων επιχειρήσεων που θα αναλαμβάνουν νέες πρωτοβουλίες στην αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της νέας γνώσης. Στο παράρτημα παρουσιάζονται

διάφορα μεγέθη και στατιστικά στοιχεία της επιχειρηματικότητας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας για την Ελλάδα και τα κράτη μέλη της Ε.Ε..

Τέλος, ο συνδυασμός αναπτυξιακών επιδοτήσεων, εγγυημένων δανείων, νέων τραπεζικών προϊόντων και θεσμικών επιχειρηματικών συμμετοχών δημιουργεί ένα πιο ευνοϊκό πλαίσιο εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης για την προώθηση της καινοτομίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης μιας μικρομεσαίας επιχείρησης.

● ● Δραστηριότητα 10.1

- Ποιες είναι οι τάσεις και τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα και στο πλαίσιο αυτό να αναφέρετε τα βασικά χαρακτηριστικά ενός επιτυχημένου επιχειρηματία στην Ελλάδα;

* Την απάντηση θα βρείτε στο παράρτημα στο τέλος του κεφαλαίου

● **Συγκριτικοί πίνακες**

● **Πίνακας 10.2 : Εξέλιξη βασικών δεικτών επιχειρηματικότητας**

(% πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών)

	Πρόθεση Έναρξης Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	Αναστολή Επιχειρηματικής Δραστηριότητας
2005	15,4	3,0
2006	14,1	2,7
2007	13,7	2,6
2008	16,6	2,3
2009	17,2	2,6
Μέσος Όρος	15,4	2,6

Πηγή: GEM. Επεξεργασία Στοιχείων IOBE.

● **Πίνακας 10.3 : Εξέλιξη βασικών δεικτών επιχειρηματικότητας**

(% πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών)

	Επίδοξη Επιχειρηματικότητα	Νέα Επιχειρηματικότητα	Επιχειρηματικότητα Αρχικών Σταδίων	Καθιερωμένη Επιχειρηματικότητα	Συνολική Επιχειρηματικότητα
2005	5,2	1,6	6,8	10,5	16,4
2006	5,6	2,3	7,9	8,2	16,2
2007	4,6	1,1	5,7	13,3	18,7
2008	5,3	4,6	9,9	12,6	22,0
2009	4,5	4,7	8,8	15,1	23,6
Μέσος Όρος	5,0	2,9	7,8	11,9	19,4

Πηγή: GEM. Επεξεργασία Στοιχείων IOBE.

● **Πίνακας 10.4 :** Συμμετοχή στην επιχειρηματική δραστηριότητα ανά χώρα (% πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών) - 2009

	Επίδοχοι Επιχειρηματίες	Νέοι Επιχειρηματίες	Επιχειρηματικότητα Αρχικών Σταδίων	Καθιερωμένοι Επιχειρηματίες	Συνολική Επιχειρηματική Δραστηριότητα
Χώρες Α	10,2	8,9	17,9	8,3	25,6
Χώρες Α	6,1	5,3	11,2	7,9	18,9
Βέλγιο	2,0	1,6	3,5	2,5	6,0
Δανία	1,6	2,0	3,6	4,7	8,3
Φιλανδία	2,9	2,3	5,2	8,5	13,6
Γαλλία	3,1	1,4	4,3	3,2	7,2
Γερμανία	2,2	2,1	4,1	5,1	9,1
Ελλάδα	4,5	4,7	8,8	15,1	23,6
Χόνγκ Κόνγκ	1,6	2,2	3,6	2,9	6,5
Ισλανδία	7,6	4,2	11,4	8,9	19,7
Ιρλανδία	3,4	2,7	6,1	4,3	10,2
Ιταλία	1,8	1,9	3,7	5,8	9,5
Ιαπωνία	1,9	1,3	3,3	7,8	10,5
Κορέα	2,7	4,4	7,0	11,8	18,6
Ολλανδία	3,1	4,1	7,2	8,1	14,8
Νορβηγία	5,0	3,9	8,5	8,3	16,2
Σλοβενία	3,2	2,1	5,4	5,6	10,8
Ισπανία	2,3	2,8	5,1	6,4	11,4
Ελβετία	4,3	3,5	7,7	8,4	16,0
Ην.Αρ.Εμιράτα	6,5	7,4	13,3	5,7	18,3
Ην. Βασίλειο	2,7	3,2	5,7	6,1	11,7
ΗΠΑ	4,9	3,2	8,0	5,9	13,7
Χώρες Γ	3,4	3,1	6,3	6,8	12,8
Μ.Ο. Ευρώπης	3,4	2,8	6,1	6,4	12,3
Μ.Ο. GEM	6,0	5,1	10,8	7,6	17,9

Σημείωση: Εάν και εφόσον το άτομο εμπλέκεται σε δύο εγχειρήματα και λογίζεται ως επίδοχος, όσο κι νέος επιχειρηματίας, στο άθροισμα προσμετρείται μόνο μία φορά και για αυτό και παρατηρούνται αποκλίσεις.

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία Στοιχείων GEM.

● **Πίνακας 10.5 :** Ποσοστιαία κατανομή ης επιχειρηματικής δραστηριότητας αρχικών σταδίων στις χώρες καινοτομίας κατά τομέα - 2009

Χώρα	Πρωτογενής Τομέας	Βιομηχανική Παραγωγή	Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	Προϊόντα / Υπηρεσίες προς Καταναλωτές
ΗΠΑ	5,0	24,3	28,7	42,0
Ελλάδα	1,8	36,5	15,2	46,5
Ολλανδία	20,3	0,0	26,0	53,7
Βέλγιο	5,5	20,6	38,9	35,0
Γαλλία	6,1	13,2	33,3	47,4
Ισπανία	5,1	26,0	13,4	55,5
Ιταλία	3,1	29,7	16,5	50,7
Ελβετία	3,9	18,0	37,0	41,1
Ην. Βασίλειο	3,6	19,4	33,6	43,4
Δανία	11,9	12,8	42,0	33,3
Νορβηγία	8,3	19,9	27,7	44,2
Γερμανία	2,7	13,6	35,8	47,9
Ιαπωνία	2,8	24,6	14,7	58,0
Κορέα	6,1	19,6	13,1	61,1
Ισλανδία	7,9	36,5	19,6	36,1
Φιλανδία	13,4	26,2	17,3	43,2
Σλοβενία	1,8	29,6	26,2	42,4
Χόνγκ Κόνγκ	0,0	13,8	14,5	71,6
Ην. Αρ. Εμιράτα	1,0	31,4	14,6	53,0
Ισραήλ	1,0	24,9	26,6	47,4
Μ.Ο. Ευρώπης	32,4	20,5	3,0	44,1
Μ.Ο. GEM	1,0	24,9	26,6	47,4

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία Στοιχείων GEM.

● Σύνοψη

Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί μια εισαγωγή στα βασικά θέματα που αφορούν τη πορεία και εξέλιξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Το κεφάλαιο αυτό αρχίζει σκιαγραφώντας μια σύντομη εικόνα για την έννοια και τα βασικά στοιχεία της επιχειρηματικότητας και του επιχειρηματία στην Ελλάδα, καθώς επίσης και στα βασικά είδη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στη συνέχεια παρέχεται μια διαχρονική ανάλυση αναφορικά με τις κυριότερες δραστηριότητες της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Περαιτέρω εξετάζονται οι βασικοί άξονες της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, δίνεται έμφαση στις επιχειρηματικές δραστηριότητες μέσω των μικρομεσαίων και των πολυεθνικών επιχειρήσεων, και τέλος αναλύονται τα κοινωνικό-οικονομικά αποτελέσματα και οι επιπτώσεις από την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, όπως στην ανταγωνιστικότητα και την παραγωγική διαδικασία.

● Βιβλιογραφία

● Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- IOBE, (2010) Το Μνημόνιο Οικονομικής & Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και οι Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας, Πρακτικά εκδήλωσης, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ. (2004), Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, IOBE, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ. (2007α), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013, IOBE, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ. (2007β), Η Γυναικεία Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, IOBE, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ. και Τσακανίκας Α. (2006), Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2005-2006, IOBE, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ. και Τσακανίκας Α. (2007), Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2006-2007, IOBE, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ. και Τσακανίκας Α. (2008), Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας Νέων και Γυναικών στην Ελλάδα (εμπειρογνωμοσύνη για το Υπουργείο ανάπτυξης)

- Ιωαννίδης Σ., Τσακανίκας Α. και Χατζηχρήστου Σ. (2010), Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2009-2010: Αναζητώντας Διέξοδο από την Κρίση, IOBE, Αθήνα
- Ιωαννίδης Σ., Τσακανίκας Α. και Χατζηχρήστου Α. (2009), Η Επιχειρηματικότητα στα Πρόθυρα της Κρίσης, Η Έρευνα του GEM, 2008-2009, IOBE, Αθήνα
- Καραγιάννης, Α. Δ. (1994) «Οι Βάσεις της Επιχειρηματικής Επιτυχίας», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- Καραγιάννης, Α. Δ. (1999) «Επιχειρηματικότητα και Οικονομία: Μελέτες», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- Καραγιάννης, Α. Δ., Κορρές Γ. και Ζαρίφης Α. (2001) «Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη», Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- Στουρνάρας Γ. και Αλαμπάνη Μ. (2008) Η Ελληνική Οικονομία μετά την Κρίση: Αναζητώντας ένα Νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο, IOBE, Αθήνα
- Χασσίδ, Ι. και Καραγιάννης, Α. Δ. (1999) «Η Επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία: Οικονομική και Κοινωνική Προσέγγιση», εκδ. Interbooks, Αθήνα.

● **Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία**

- OECD, (2007) High Performers in Science in PISA 2006,
- World Bank, (2010) Doing Business 2011
- GEM, Global Report

● **Παράρτημα**

● **Απάντηση σε ασκήσεις αυτοαξιολόγησης**

Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 10.1

Η σωστή απάντηση είναι η (ε).

Όλα τα ανωτέρω.

Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 10.2

Η σωστή απάντηση είναι η (ε).

Όλα τα ανωτέρω.

Άσκηση Αυτοαξιολόγησης 10.3

Η σωστή απάντηση είναι η (ε).

Όλα τα ανωτέρω.

● **Απαντήσεις σε δραστηριότητες**

Δραστηριότητα 10.1

Τάσεις και χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα:

Αφού δοθεί μια σύντομη περιγραφή της διαχρονικής εξέλιξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα, να περιγραφούν τα εξής στοιχεία:

- Το κύριο χαρακτηριστικό του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι η κυριαρχία της μικρής και μεσαίας κλίμακας επιχειρήσεων στην Ελληνική οικονομία, με συνέπεια, το κύριο χαρακτηριστικό της δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων να είναι η χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα και η χαμηλή συμμετοχή σε «προωθούμενες» δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης.
- Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα φαίνεται να παίρνει τη μορφή μιας ατομικής ή οικογενειακής προσπάθειας σε κλάδους με χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, χαμηλή κερδοφορία και αυξημένη διείσδυση εισαγωγών.
- Αναφορικά με την ανάλυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, παρατηρείται χαμηλή

επιχειρηματικότητα στον Α'γενή τομέα, ενώ υψηλότερη σχετικά επιχειρηματικότητα παρατηρείται στον τομέα των υπηρεσιών. Οι νέες επιχειρήσεις παραμένουν εντάσεως εργασίας και όχι κεφαλαίου, κυρίως σε παραδοσιακούς κλάδους, χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Έντονη προβληματικότητα της εγχώριας επιχειρηματικής δραστηριότητας παρουσιάζεται ειδικότερα στον Β' γενή τομέα, και κυρίως στην βιομηχανία.

- Ανάλυση της δραστηριότητας των Μικρο-Μεσαίων και Πολυεθνικών επιχειρήσεων

Βασικά χαρακτηριστικά ενός επιτυχημένου επιχειρηματία στην Ελλάδα:

- Φορέας νέων παραγωγικών μεθόδων,
- Ιδιαίτερες ικανότητες διαχείρισης του κινδύνου και της αβεβαιότητας,
- Ικανότητα του να διαβλέπει παραγωγικές ευκαιρίες και δυνατότητες
- Ικανότητα συγκέντρωσης κεφαλαίων
- Ενεργητικότητα & Δημιουργική Ανησυχία
- Ευελιξία & Διορατικότητα
- Προγραμματισμός & Συνέπεια
- Διάθεση Ανάληψης Ευθυνών
- Προσπάθεια επίτευξης στόχων
- Τόλμη στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης

● **Γλωσσάρι**

Ανταγωνιστικότητα: (Competitiveness) ο βαθμός ικανότητας μιας χώρας ή μιας επιχειρηματικής μονάδας να παράγει, υπό συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού, αγαθά και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των αγορών.

Επιχειρηματικότητα: (entrepreneurship) μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία τα άτομα σταθερά εντοπίζουν οικονομικές ευκαιρίες και τις εκμεταλλεύονται μέσα από την ανάπτυξη, παραγωγή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή απαιτεί την ύπαρξη ποιοτικών ιδιοτήτων στα άτομα, όπως εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, δυνατότητα και διάθεση ανάληψης κινδύνου και ένα αίσθημα προσωπικής δέσμευσης.

Επιχειρηματικές επενδύσεις: (Venture capital investment) ορίζονται ως το ιδιωτικό κεφάλαιο το οποίο συγκεντρώνεται για επενδύσεις από τις επιχειρήσεις.

Μικρο – μεσαίες επιχειρήσεις: (Small and Medium Enterprises) ορίζονται οι επιχειρήσεις οι οποίες:

- Απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους,
- Έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. € ή έχουν ετήσιο συνολικό ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. €,
- πληρούν το κριτήριο ανεξαρτησίας, δηλαδή δεν ανήκουν, κατά ποσοστό 25% ή περισσότερο του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου, σε μια επιχείρηση ή, από κοινού, σε περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στους ορισμούς της MME ή της μικρής επιχείρησης (ανάλογα με την περίπτωση).

Η διάκριση μεταξύ πολύ μικρών, μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων γίνεται ως ακολούθως:

- Πολύ μικρές επιχειρήσεις: απασχολούν λιγότερα από 10 άτομα
- Μικρές επιχειρήσεις: απασχολούν λιγότερα από 49 άτομα και έχουν είτε ένα ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν ξεπερνά τα 10 εκ. €, ή ένα ετήσιο σύνολο ισολογισμού που δεν ξεπερνά τα 10 εκ. €.
- Μεσαίες επιχειρήσεις : απασχολούν λιγότερα από 249 άτομα και έχουν είτε ένα ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν ξεπερνά τα 50 εκ. €, ή ένα ετήσιο σύνολο ισολογισμού που δεν ξεπερνά τα 43 εκ. €.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις: (Foreign Direct Investments) αποτελούν μια κατηγορία διεθνών επενδύσεων που αντανακλά μια διαρκή σχέση και ένα διαρκές συμφέρον και έλεγχο από μια επιχειρησιακή μονάδα εγκατεστημένη σε μια οικονομία (δηλαδή, ο ξένος άμεσος επενδυτής) σε

μια άλλη μονάδα εγκατεστημένη σε μια διαφορετική χώρα.

Πολυεθνική επιχείρηση: (Multi-national Enterprise) η επιχείρηση εκείνη η οποία διενεργεί άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) και η οποία έχει την ιδιοκτησία της, ή ελέγχει με οποιονδήποτε τρόπο, δραστηριότητες προστιθέμενης αξίας σε περισσότερες από μια χώρες.